

ЛІТАРАТУРНАЯ СПАДЧЫНА – ГАЛОЎНЫ РЭСУРС У ПРАЕКТАВАННІ САЦЫЯКУЛЬТУРНАГА КЛАСТАРА МАЛАДЗЕЧАНСКАГА РЭГІЁНА

Тэндэнцыі рэгіяналізацыі, пры якіх узмацняецца цікавасць да культуры беларускіх рэгіёнаў, усё часцей заяўляюць пра сябе на сучасным этапе развіцця грамадства. Пры гэтым на адно з першых месцаў выходзіць пытанне рэпрэзентацыі і абуджэння цікавасці да культурных здабыткаў пэўнага горада, раёна, вёскі. З шырокага спектра механізмаў у межах гэтага працэсу вялікае значэнне набывае сацыякультурны кластар – інтэграваная сукупнасць устаноў культуры, адукацыі, інфармацыі, камерцыйных арганізацый, грамадскіх аб'яднанняў і іншых суб'ектаў з мэтай развіцця сферы культуры ў розных праявах.

Ключавыя словы: *сацыякультурны кластар, літаратурная спадчына, Маладзечанскі раён, турыстычны рэсурс.*

The trend towards regionalization is increasing interest in the culture of the Belarusian regions on the modern stage of development of society. In the first place there is the issue of representation and the awakening of interest in the cultural heritage of a particular city, district, village. Of great importance is beginning to acquire socio-cultural cluster – an integrated set of institutions of culture, education, information, commercial organizations, public associations and other entities in order to develop the sphere of culture in different forms.

Літаратурная спадчына Маладзечанскага раёна мае значны патэнцыял у праектаванні сацыякультурнага кластара. Яго сродкамі магчыма раскрыць багатую гісторыю і ўнікальную культуру Маладзечаншчыны, пазнаёміць грамадскасць з таленавітымі асобамі, якія стагоддзямі ўзбагачалі свой край і дзяржаву, апантанымі педагогамі, краязнаўцамі, пісьменнікамі, што жывуць і працуюць тут сёння.

У гэтым кантэксце эфектыўна выкарыстоўваць праграму турыстычнага характару. Таму пажадана, каб экскурсавод у самым яе пачатку падаў агульную інфармацыю пра літаратурны патэнцыял Маладзечаншчыны ў кантэксце гістарычнай спадчыны і сучаснага культурнага развіцця краіны, а далей, наведваючы розныя мясціны і аб'екты, – падрабязна распавядаў пра кожны з іх, лагічна звязваючы падзеі, помнікі, імёны ў адзінае цэлае.

Зыходным пунктам праграмы, а значыць і маршруту ў транспартна-лагістычным сэнсе, могуць быць абраны гістарычны перыяд, творчыя шляхі знакамітых постацей, напрыклад Янкі Купалы, Максіма Багдановіча і інш.

На маладзечанскай зямлі нарадзіўся славыты пясняр, народны паэт Беларусі Янка Купала. Маладзечанскі край мае шмат аб'ектаў і матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, якія лагічна аб'ядноўваюцца і складаюць ядро кластара. Гэта філіялы Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ў Вязынцы і Яхімоўшчыне, маладзечанская сярэдняя школа № 1 імя Янкі Купалы, Лебедзеўская сярэдняя школа, касцёл Святой Тройцы ў Радашковічах і інш.

Будучы народны паэт Беларусі нарадзіўся ў 1882 г. у Вязынцы, дзе ў 1948 г. адкрыты філіял Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, першая экспазіцыя якога створана намагання-

мі жонкі паэта Уладзіслава Луцэвіч. Сёння тут дзейнічае мемарыяльны запаведнік “Вязынка”, на яго тэрыторыі знаходзяцца хата-музей, дзе нарадзіўся паэт, свіран, хатка дваровых, бюст – помнік Янку Купалу работы скульптара Заіра Азгура, сажалка, крыніца, валуны з высечанымі на іх радкамі з купалаўскіх твораў, стары сад, дубовы гай. У другой палове хаты размешчана гісторыка-літаратурная экспазіцыя. Рукапісы, кнігі, дакументы, працы мастакоў распавядаюць пра сям'ю Луцэвічаў, дзіцячыя і юнацкія гады паэта, пра пачатак яго літаратурнай дзейнасці. Прадстаўлены радавод ад XVIII ст., адноўлены дзедам Ануфрыем [6, с. 38].

У адной палове адбудаванага свірна створана экспазіцыя, якая расказвае пра народныя звычай і абрады, што знайшлі адлюстраванне ў творчасці Янкі Купалы. У другой палове гэтага вялікага збудавання стаяць кросны, куфры, прылады для апрацоўкі лёну, карабы для захоўвання збожжа, мукі і іншыя этнаграфічныя рэчы.

У маёнтку Яхімоўшчына, што недалёка ад Маладзечна, Янка Купала працаваў памочнікам вінакура на бровары. У гэтым месцы паэт напісаў знакамітыя вершы “А хто там ідзе?”, “Гэта крык, што жыве Беларусь...”, “Ворагам Беларускашчыны”, “Дайце мне волю”, “Не тужы”, “Там”, “Поле роднае”, “Пакіньма напуста на лёс свой наракаць” і інш. Тут з'явілася большасць твораў, што леглі ў аснову першага зборніка “Жалейка”.

Ансамбль сядзібы складаюць цагляны і драўляныя дамы канца XIX ст., бровар і іншыя гаспадарчыя пабудовы. У драўляным доме размешчаны філіял “Яхімоўшчына” Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, адкрыты для наведвальнікаў у 2001 г. У экспазіцыі музея пададзены тры тэмы: “Яхімоўшчына. Праца на бровары і пачатак творчасці паэта”, “Янка Ку-

пала і беларускі легальны друк” і «Жалейка» – першы зборнік вершаў Янкі Купалы. Нараджэнне Купалы-паэта».

Экспазіцыя філіяла пераносіць наведвальнікаў у пачатак ХХ ст., у час выхаду першых нацыянальных газет “Наша Доля” і “Наша Ніва”, перыяд абуджэння беларускага нацыянальнага руху. Дакументы, кнігі, фотаздымкі, унікальныя прадметы той эпохі расказваюць пра няпросты час у жыцці паэта, яго краіны і народа. Асобны раздзел распавядае пра перыяд жыцця і творчасці, звязаны з Хімоўшчынай.

Адной з купалаўскіх ліній праграмы можа стаць мястэчка Радашковічы. У 1882 г. будучага паэта ахрысцілі ў радашковіцкім касцёле. Праз дваццаць гадоў ён пэўны час працаваў у Радашковічах пісарам судовага следчага. У 1913 г. Мінскі драматычны гурток пад кіраўніцтвам Фларыяна Ждановіча паставіў у гэтым мястэчку спектакль “Паўлінка”, на якім прысутнічаў і Янка Купала. Адзін з акцёраў Усевалад Фальскі ўспамінаў: «П’есу мы кончылі пры такіх авацыях, якія не часта бываюць у вялікіх гарадскіх тэатрах, якія назаўсёды застаюцца ў памяці артыстаў. Дзякавалі нашаму гуртку не адны радашковіцкія беларускія дзеячы, але і сам аўтар “Паўлінкі”, які злажыў тады нам асаблівую падзяку, прарочачы добрую будучыню Мінскаму беларускаму тэатру» [3, с. 79]. У 1957 г. у Радашковічах з’явіўся помнік песняру.

Амаль кожная ўстанова ў Радашковічах можа лічыцца паўнаўартасным суб’ектам сацыяльна-культурнага кластара. Падстава таму – вялікая літаратурная спадчына жыхароў, звязаная з мястэчкам лёсы беларускіх пісьменнікаў і навукоўцаў, актыўная асветніцкая праца як у ранейшыя часы, так і сёння. У 1921 г. у Радашковічах была створана адна з першых арганізацый у Заходняй Беларусі – Таварыства беларускай школы. У мясцовай аптэцы працаваў правізарам у 1891 – 1897 гг. Ядвігін III. (Антон Лявіцкі), тут ён напісаў камедыю “Злодзеі”. У мястэчку існавалі розныя аматарскія трупы і музычна-драматычны гурткі, што ладзілі так званыя беларускія вечарынкi. У 1912 г. былі зроблены спробы правядзення “вечарынак” на некалькіх мовах. Пачынальнікам такіх прадстаўленняў сталі радашковіцкія аматары самадзейнага тэатра.

Знакавая постаць беларускай гісторыі і культуры першай паловы ХХ ст. – пісьменнік, выдавец, мецэнат Аляксандр Уласаў. Пад яго апекунствам у 1922 – 1929 гг. у Радашковічах дзейнічала Беларуская гімназія імя Францыска Скарыны. Па запрашэнні А. Уласава 15 жніўня 1913 г. у мястэчка прыязджаў ужо згаданы

Мінскі драматычны гурток пад кіраўніцтвам Ф. Ждановіча, які паставіў у будынку пажарнай аховы камедыю “Паўлінка” Янкі Купалы. У 1906 – 1914 гг. А. Уласаў быў рэдактарам-выдаўцом газеты “Наша Ніва”; заснаваў беларускае выдавецкае таварыства “Наша хата”, выдаваў часопісы “Саха” (Вільня) і “Лучынка” (Мінск). Таксама А. Уласаў увайшоў у гісторыю як аўтар анекдотаў пра кайзераўцаў: факты сведчаць, што некаторыя з іх даходзілі да імператара Германіі Вільгельма II і “той, замест таго, каб раззлавацца, ад душы рагатаў” [5, с. 150]. Дзякуючы А. Уласаву многія мясцовыя паэты зблізіліся з “Нашай Нівай”, напрыклад Юзя Шчупак (Язэп Сайкоўскі). Яго верш “Пташка”, надрукаваны ў газеце, вельмі спадабаўся знакамітаму ўкраінскаму перакладчыку беларускай літаратуры Мікіту Шапавалу. Апошні побач з вершамі Янкі Купалы і Цішкі Гартнага змясціў у другой кнізе “Літаратурна-навуковага весніка” твор Юзі Шчупака.

На вялікі жаль, сёння страчана шмат каштоўнасцей, у тым ліку дом у Радашковічах, дзе каля дзесяці гадоў жыў Браніслаў Тарашкевіч – акадэмік, літаратуразнаўца, перакладчык, грамадскі дзеяч, стваральнік першай “Беларускай граматыкі для школ”, аўтар перакладаў на беларускую мову “Іліяды” Гамера і “Пана Тадэвуша” Адама Міцкевіча. Аднак экскурсаводу неабходна спыніцца на тым месцы і распавесці гісторыю аднаго з найвялікшых беларусаў мінулага стагоддзя.

У Радашковічах нарадзіўся Антон Марціноўскі – адзін з арганізатараў і актыўных членаў Віленскага друкарскага таварыства, а таксама літаратурна-грамадскага таварыства шубраўцаў, якое аб’ядноўвала ўраджэнцаў Беларусі і Літвы. У розныя часы ён працаваў рэдактарам сатырычнага часопіса шубраўцаў “Вулічныя навіны”, газеты “Літоўскі веснік”, часопіса “Віленскі дзённік”. У 1817 г. у Вільні заснаваў друкарню, дзе выдаў каля 400 кніг па розных галінах ведаў.

Навучэнцам мясцовай беларускай гімназіі быў грамадскі дзеяч і публіцыст Мікола Абрамчык, вядомы не толькі як старшыня Рады БНР, але і як асветнік. Лёсам яму было наканавана жыць у розных краінах, дзе ён пашыраў веды пра родную Беларусь: у Парыжы кіраваў заснаваным ім аб’яднаннем беларускіх рабочых “Хаўрус беларускай працоўнай эміграцыі”, рэдагаваў яго перыядычныя выданні “Бюлетэнь” і “Рэха”; у Берліне быў рэдактарам газеты “Раніца”, арганізаваў курсы беларусазнаўства, выдаў кнігі “Сымон-музыка” Якуба Коласа і “Ад родных ніў” Ларысы Геніюш.

Непадалёк ад Радашковічаў знаходзіцца вёска Ракуцёўшчына, дзе летнія месяцы праводзіў Максім Багдановіч, ён гасцяваў у дзядзькі братоў Луцкевічаў В. Лычкоўскага. У Ракуцёўшчыне паэт напісаў паэмы “Вераніка” і “У вёсцы”, нізкі вершаў “Старая Беларусь” і “Места”. У 1981 г. тут пасадзілі першы ў Беларусі пісьменніцкі парк – “Максімаў сад”. Пазней быў створаны філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, які сёння ўключае наступныя аб’екты: дом арандатара, дом гаспадара, гумно, “Максімаву крыніцу”, помнік (два камяні) і “Максімаў сад”.

Пры распрацоўцы кластара неабходна адшукать дамы і іншыя матэрыяльныя аб’екты, звязаныя са знакамітымі дзеячамі, якія нарадзіліся на Маладзечаншчыне. Гэта Вячаслаў Дашкевіч – паэт, навуковы супрацоўнік аддзела міжнацыянальных і міжнародных зносін Інстытута філасофіі і права Акадэміі навук Беларусі, аўтар вершаў “Хвіліна чакання”, “Загадка Атлантыды”, перакладчык з эстонскай мовы твора “Няўлоўны цуд” Эдуарда Вільдэ; паэт і фалькларыст Уладзімір Зянько (псеўданім Уладзімір Верасэн), які склаў зборнік “Спадчына маёй маці”, дзе сабраў фальклорныя скарбы, запісаныя ім ад маці; асветніца Алімпія Свіневіч-Замбжыцкая – збіральніца беларускіх народных песень, мясцовых звычаяў і абрадаў, аўтар кнігі «Інтэрпрэтацыя міцкевічаўскіх “Дзядоў” на падставе беларускага фальклору», дзе даказвае, што гэты твор мае дачыненне да культуры Беларусі.

З маладзечанскім краем звязана дзейнасць выбітных асоб беларускай гісторыі, і многія мясціны захоўваюць памяць пра іх. У вёсцы Хоўхлава ў сярэдзіне 1560-х гг. жыў Сымон Будны, які, на думку доктара гістарычных навук Г. Каханоўскага, меў тут рухомы друкарскі станок і надрукаваў кнігу “Аб зачаці Сына Божага” [4, с. 63]. На будынку Хоўхлаўскай сярэдняй школы ўсталявана мемарыяльная дошка ў гонар Сымона Буднага. У Гарадку сваю першую школу для мясцовых дзяцей у 1863 г. заснавала дачка Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча Каміла. Сам Дунін-Марцінкевіч не аднойчы бываў у гэтым мястэчку. Вёска Мясата захоўвае памяць пра Тамаша Зана – паэта, кіраўніка прагрэсіўных гурткоў філаматаў і філарэтаў на Беларусі. Вучыўся Тамаш Зан у Маладзечанскім павятовым вучылішчы, дзе і пачалі праяўляцца яго літаратурныя здольнасці і былі надрукаваны першыя творы, сярод якіх і вершы, прысвечаныя Маладзечну. Яго пярэ належаць паэмы “Кошачка”, “Табакерка”, “Мёд”, баллады “Свізязь-возера”, “Твардоўскі”, “Бекіш”, “Цыганка”, а таксама лірычныя вершы, элегіі, трыялеты. На будынку

школы ў вёсцы Мясата, дзе нарадзіўся паэт, ёсць мемарыяльная пліта, прысвечаная земляку.

На Маладзечаншчыне праходзіў прафесійны творчы шлях многіх дзеячаў беларускай культуры і навукі: тут працавалі будучыя знакамітыя навукоўцы. Чатыры гады карэктарам абласной газеты “Чырвоны сцяг”, а потым інспектарам аддзела народнай асветы Маладзечанскага раёна працаваў Вячаслаў Чамярыцкі – доктар філалагічных навук, прафесар, аўтар манаграфіі “Беларускія летапісы як помнікі літаратуры: узнікненне і літаратурная гісторыя першых зводаў”, адзін са складальнікаў “Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры”, “Поўнага збору рускіх летапісаў”, зборніка “Слова пра паход Ігаравы”, а таксама падручніка для вышэйшых навучальных устаноў “Гісторыя беларускай літаратуры: Старажытны перыяд” і інш. У радашковіцкай школе выкладаў Фёдар Янкоўскі, будучы прафесар, доктар філалагічных навук, адзін з вядучых даследчыкаў беларускай народнай і літаратурнай мовы, аўтар “Дыялектнага слоўніка”, “Беларускага літаратурнага вымаўлення”, “Пытанні культуры мовы”, “Беларускай фразеалогіі”, “Гістарычнай граматыкі беларускай мовы”, “Сучаснай беларускай мовы” і інш. Інспектарам Маладзечанскага аблана быў Павел Дзюбайла – доктар філалагічных навук, прафесар, даследчык дыялектных асаблівасцей беларускай мовы рэгіёна, аўтар літаратуразнаўчых і літаратурна-крытычных прац “Беларускі раман аб Вялікай Айчыннай вайне”, “Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе”, “Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе”, “У вялікай дарозе”, “Станоўчы герой у беларускай літаратуры” і інш. Працаваў у Маладзечне Зэлік Аксельрод – выпускнік Вышэйшага літаратурна-мастацкага інстытута імя Валерыя Брусава ў Маскве і літаратурнага факультэта Маскоўскага педагагічнага інстытута. Ён быў адказным сакратаром яўрэйскага часопіса “Штэрн” (“Зорка”), што выдаваўся ў міжваенны перыяд у Мінску. Напісаў кнігі паэзіі “Трапятанне”, “Мы”, “Вершы”, “Ізноў вершы”, “Сам-насам”; перакладаў на ідыш творы беларускіх і расійскіх класікаў, сярод якіх – Янка Купала, Аляксандр Пушкін, Мікалай Някрасаў і інш.

«Сярод тых, хто ўпарта, пастаянна, з энтузіязмам і самаахвярнасцю з дня ў дзень пералапачваў “культурны пласт” нашай гісторыі, вымываў з тысяч і тысяч старонак “летапіснай руды” залацінкі нашай нябеднай мінуўшчыны, быў Мікола Ермаловіч» [1, с. 17].

Мікола Іванавіч на працягу сямі гадоў выкладаў беларускую літаратуру ў Маладзечанскім настаўніцкім інстытуце, загадваў метадычным

кабінетам Маладзечанскага інстытута ўдасканалення настаўнікаў. Друкаваў вершы і літаратурна-крытычныя творы ў рэспубліканскай перыёдыцы. У 1960-я гг. выпускаў рукапісныя самвыдатаўскія часопісы “Падснежнік” і “Гутаркі”, дзе друкаваліся вершы і маленькія паэмы, пражайныя творы, гістарычныя нарысы, публіцыстычныя артыкулы, палемічныя матэрыялы па надзённых праблемах. Мікола Ермаловіч – аўтар кніг “Па слядах аднаго міфа”, “Беларуская дзяржава Вялікае княства Літоўскае”, “Старажытная Беларусь”. Апошні фундаментальны твор атрымаў Дзяржаўную прэмію Рэспублікі Беларусь і Літаратурную прэмію імя Уладзімера Караткевіча. У 2003 г. у Маладзечне ў гонар М. Ермаловіча ўсталяваны памятны знак работы Аляксандра Фінскага з надпісам “Яго чакала Беларусь чатыры стагоддзі”.

Асобна трэба засяродзіць увагу на асобе Леанарда Ходзькі з вёскі Аборак. Выдавец, гісторык, публіцыст, бібліёграф, Л. Ходзька даволі доўга жыў у Парыжы, дзе апублікаваў мемуары кампазітара Міхала Клеафаса Агінскага на французскай мове ў чатырох тамах, выдаў збор твораў Адама Міцкевіча на польскай мове, “Гісторыю польскіх легіёнаў”, “Біяграфічныя нататкі з жыцця Тадэвуша Касцюшкі”. Таксама стварыў геаграфічныя карты Расіі, Польшчы, Прыбалтыкі, Беларусі, сабраў 125 тамоў дакументаў па гісторыі гэтых краін. У 2015 г. намаганнямі мясцовага дабрачыннага фонду “Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага” былі адноўлены рэшткі касцёла Узнясення Дзевы Марыі і Святога Роха XV ст., а таксама добраўпарадкаваны склеп-пахавальня роду Ходзькаў-Дэдэркаў. Названы фонд, які праводзіць вялікую краязнаўчую працу ў рэгіёне, здольны аб’яднаць вакол сябе розныя арганізацыі кластарнай сістэмы.

Асобнае месца ў гісторыка-культурнай прасторы маладзечанскага рэгіёна займае настаўніцкая семінарыя – першая ў Беларусі педагагічная ўстанова адукацыі, якой папярэднічала пяцікласная павятовая вучэльня, адчыненая ў 1811 г. у замку Агінскіх. Семінарыю заснавалі ў 1864 г. у сценах кляштара трынітарыяў, фундаатарам якога выступіў Тадэвуш Ксаверы Агінскі, дзед знакамітага кампазітара Міхала Агінскага. Установа дала пачатак творчаму шляху многіх таленавітых асоб Беларусі. Яе скончылі Касьян Вясёлы – педагог і пісьменнік, збіральнік фальклору, аўтар папулярнай у свой час драмы “Не розумам сцяміў, а сэрцам”; Язэп Лёсік – мовазнаўца, пражай, публіцыст і перакладчык, рэдактар газет “Вольная Беларусь” і “Беларусь”, адзін з арганізатараў курсаў беларусазнаўства ў Мінску

падчас польскай і нямецкай акупацыі, менавіта па яго прапанове ў 1918 г. беларуская мова была абвешчана дзяржаўнай; Сымон Рак-Міхайлоўскі – грамадскі і палітычны дзеяч, аўтар музыкі да верша “Зорка Венера” М. Багдановіча; Міхась Чарот (Міхась Кудзелька) – паэт, галоўны рэдактар газеты “Савецкая Беларусь”, адзін з кіраўнікоў літаратурнага аб’яднання “Маладняк”, аўтар кніг паэзіі “Завіруха”, “Босыя на вогнішчы” і іншых; Леанід Савёнак – пісьменнік, аўтар унікальнай кнігі памфлетаў і фельетонаў “Чароўная іголка”, падчас жыцця ў Германіі – дырэктар беларускай гімназіі ў Остэргофене.

У семінарыі выкладаў прыродазнаўства, географію і гісторыю Канстанцін Вераніцын, які, па меркаваннях даследчыкаў, з’яўляецца аўтарам вядомай паэмы “Тарас на Парнасе”. Пры навучальнай установе працавала метэаралагічная станцыя, што дасылала матэрыялы сваіх назіранняў у галоўную абсерваторыю ў Пецярбург; дзейнічалі музей і тэатр, дзе ставіліся п’есы Чэхава, Гоголя, Астроўскага.

Важныя і знакавыя элементы кластарнай структуры – школы. Уключэнне школ і ўстаноў пазашкольнай адукацыі ў кластарны працэс дазваляе вырашыць шэраг праблем: паказаць шырокаму колу грамадскасці сваю працу па вывучэнні краю, прыцягнуць увагу да культурна-асветніцкай дзейнасці школ, далучыць школьнікаў да даследчай і экскурсійнай дзейнасці, стварыўшы тым самым поле для іх самарэалізацыі, актывізаваць і ўзмацніць краязнаўчы рух у розных установах адукацыі. Вялікі сэнс мае праца школьных калектываў і гурткоў пад краўніцтвам вопытных педагогаў, якія перадаюць сваю любоў да родных мясцін. Даносіць вынікі працы да грамадскасці, быць патрэбнымі і займацца справай не толькі цікавай, але і запатрабаванай – вельмі важна для дзяцей і моладзі. Напрыклад, сярэдняя школа № 1 імя Янкі Купалы ў Маладзечне мае мемуарыяльны пакой-музей, дзе ладзяцца экскурсіі. Школа ў Лебедзева вядомая тым, што яе скончыў паэт і літаратурназнаўца Рыгор Семашкевіч. Член Саюза пісьменнікаў СССР, кандыдат філалагічных навук, прафесар, ён падрыхтаваў фундаментальнае даследаванне “Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе (канец XIX – пачатак XX ст.)”. З імем гэтага чалавека звязана абуджэнне беларускай гуманітарнай навукі другой паловы XX ст. Цэнтр мастацкай творчасці “Расток”, што месціцца ў Маладзечне на вуліцы Канстанцыі Буйло, мог бы падрыхтаваць імпрэзу, прысвечаную гэтай асобе, чыю першую кнігу “Курганныя кветкі” рэдагаваў Янка Купала і афармляў Язэп Драздовіч.

Нельга забываць і пра эканамічны эффект, далучаючы да кластара кавярні, сувенірныя крамы, фабрыкі, друкарні і выдавецтвы. У раёне працуюць Маладзечанская фабрыка мастацкіх вырабаў, прадпрыемства “Белхудожкераміка”, што прапаноўваюць вельмі якасную прадукцыю. Маладзечанская друкарня “Перамога” па замове можа падрыхтаваць пэўную колькасць памятных паштовак і іншых матэрыялаў. Што тычыцца школ і школьных музеяў, то ніхто не забараняе турыстычнай фірме ці іншай арганізацыі, што з’яўляецца каардынацыйным цэнтрам кластара і здзяйсняе агульнае забеспячэнне турыстычнай праграмы, згодна з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 1 ліпеня 2005 г. № 300 “Аб прадстаўленні і выкарыстанні бязвыплатнай (спонсарскай) дапамогі”, перадаць школе, напрыклад, камп’ютарнае абсталяванне ці іншыя неабходныя рэчы.

Істотную ролю здольны адыграць рамеснікі, аўтары цікавых сувеніраў, майстры народнай творчасці, якія могуць прапанаваць турысту самому зрабіць тую ці іншую рэч на памяць. Пажадана, каб гэтыя формы працы мелі рэгіянальны асаблівасці і тэматычна былі звязаны з турыстычнай праграмай.

Неабходна далучаць да праграмы гісторыкаў і краянаўцаў як ключавых суб’ектаў кластара. Многія з іх усё жыццё прысвяцілі вывучэнню роднага краю, сустракаліся з выбітнымі асобамі, якімі мы ганарымся. Сёння на літаратурнай ніве актыўна працуюць адзін са стваральнікаў гісторыка-краязнаўчага аб’яднання “Крывіч”, рэдактар часопіса “Куфэрак Віленшчыны” Міхась Казлоўскі, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Таццяна Атрошчанка, кіраўнік духоўна-патрыятычнага аб’яднання “Светач” пры Палацы культуры горада Маладзечна Ларыса Сысун і многія іншыя.

Кожны рэгіён павінен імкнуцца да таго, каб прадставіць свой гісторыка-культурны патэнцыял ва ўсёй шматграннасці, таму ў межах тэматыкі праграмы кластара экскурсантаў могуць наведаць Палац культуры горада Маладзечна, Маладзечанскі раённы цэнтр рамёстваў, спектаклі паводле твораў беларускіх аўтараў Мінскага абласнога драматычнага тэатра ці Мінскага абласнога тэатр лялек “Батлейка”.

Праграму ўстановы горада і раёна пажадана абмежаваць адной-дзвюма тэматычнымі экскурсіямі / імпрэзамі ў рамках адной праграмы кластара. Напрыклад, Маладзечанскі дзяржаўны музычны каледж імя Міхала Клеафаса Агінскага на “Музычным падворку” ладзіць літаратурна-музычную вечарыну з выкананнем твораў паэ-

таў і кампазітараў, якія нарадзіліся і працавалі на Маладзечаншчыне; Цэнтральная раённая бібліятэка імя Максіма Багдановіча прапануе літаратурную выставу з аўтограф-сесіяй аднаго з пісьменнікаў; Мінскі абласны краязнаўчы музей (Маладзечна) праводзіць экскурсію па пастаяннай экспазіцыі з акцэнтам на літаратурную спадчыну краю і г. д.

Шырокія колы грамадскасці можна далучыць да даследчай працы праз структурныя аддзяленні грамадскіх аб’яднанняў у сферы культуры: Маладзечанскага аддзялення Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, Мінскага абласнога аддзялення Беларускага фонду культуры і інш. Каштоўнасць такога ўзаемадзеяння – у яго сістэмным і пастаянным характары.

Такім чынам, кластар здольны аб’яднаць у адзіны комплекс арганізацыі не толькі сферы культуры і адукацыі, а таксама суб’екты камерцыйнага сектара і інш. Структуры, што ўваходзяць у кластар, узмацняюць свае пазіцыі на шырокім полі сацыяльна-культурнай і эканамічнай дзейнасці. Стварэнне сацыякультурнага кластара дае шмат магчымасцей у далучэнні моладзі і неабыякавых да гісторыі асоб да працэсу папулярызацыі нацыянальнай спадчыны краіны праз адраджэнне забытых імёнаў, добраўпарадкаванне помнікаў мінулага. На нашу думку, рэгіянальныя кластары зоймуць годнае месца ў кантэксце культурнай палітыкі рэгіёна як найбольш эфектыўныя формы развіцця культурнай разнастайнасці.

Спіс літаратуры

1. Астапенка, А. У. Мікола Ермаловіч / А. У. Астапенка. – Мінск : Харвест, 2014. – 64 с.
2. Астапкевіч, Л. Адзін з піанераў Адраджэння / Л. Астапкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1994. – 2 вер. – С. 8.
3. Атрошчанка, А. В. Фларыян Ждановіч : біяграфічны нарыс / А. В. Атрошчанка. – Мінск : Полымя, 1972. – 157 с.
4. Карповіч, Л. І. Сымон Будны / Л. І. Карповіч // Памяць. Маладзечна і Маладзечанскі раён : энцыкл. даведнік / склад. Л. І. Карповіч ; гал. рэд. Г. П. Пашкоў. – Мінск, 2002. – С. 63 – 64.
5. Каханоўскі, Г. А. Адчыніся, таямніца часу / Г. А. Каханоўскі. – Мінск : Маст. літ., 1984. – 199 с.
6. Кулакоўскі, А. М. Успаміны пра Янку Купалу / А. М. Кулакоўскі, Н. Р. Цвірка. – Мінск : Маст. літ., 1982. – 271 с.

Павел САПОЦЬКА,

выкладчык кафедры міжкультурных камунікацый
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
культуры і мастацтваў,
дырэктар мастацкай галерэі “Універсітэт культуры”.

Артыкул паступіў у рэдакцыю 19 кастрычніка 2016 г.